

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS jr EN JAC. P. THIJSSSE

Sleutelbloemen en Knolsteenbreek op „De Blaak” bij Zevenbergen

M. A. M. LACOR.

„De Blaak”, door de inwoners van Zevenbergen „De Plaat” genoemd, is een zandige hoge rug (+ 1,9 NAP), die de vruchtbare rivierklei van de Grote Spiepolder (— 0,3 NAP) scheidt van de eveneens lage Krijtenburgse Polder (— 0,1 NAP). Op stafkaart 44 C van 1956 ligt De Blaak aan de zuidkant van de rivier de Mark tussen de dorpskern van Zevenbergen en de gemeente Etten en Leur (fig. 1). Momenteel stroomt, als gevolg van in 1963-1964 uitgevoerde normalisatie-werkzaamheden, de Mark door De Blaak. Door deze normalisatie-werkzaamheden is De Blaak aanzienlijk kleiner geworden. Enerzijds doordat de Mark in het

zuidelijke gedeelte van De Blaak kwam te liggen, anderzijds doordat het oostelijke gedeelte van De Blaak zand-depot en opslagplaats voor materiaal geworden is. Tevens werd in het westelijke gedeelte, dwars door De Blaak, een brede sloot gegraven die via een sluisje op de Mark loost. Wat er van De Blaak overgebleven is, is eigenlijk één groot weiland dat door middel van prikkeldraden in 12 kleinere percelen verdeeld is. Ruw geschat is De Blaak nu nog slechts een 25 ha groot.

De flora van De Blaak blijkt erg interessant te zijn. Bij een bezoek aan dit gebied op 2 mei van dit jaar werden 80 exemplaren van



Fig. 1. Overzichtskaartje van het gebied vóór de normalisatie van de Mark. Foto M. Lacor.

de Echte sleutelbloem (*Primula veris*) geteld (fig. 2). Deze primula's groeiden niet willekeurig verspreid over de weilanden. Ze werden alleen aangetroffen op de hoogste gedeelten van De Blaak onder de prikkeldraden, die loodrecht op de Mark staan (fig. 3), en op een paar plaatsen langs de oever van de Mark. Er werd slechts één primula midden in een weiland aangetroffen. Op die 2e mei — de primula's kwamen toen juist in bloei — liep er reeds in vijf weilanden vee. De meeste primula's onder de prikkeldraden van de weiden waarin het vee liep, waren toen nog onbeschadigd.

Op 8 mei werd weer een bezoek aan De Blaak gebracht om nog wat meer gegevens over de groeiplaatsen van de sleutelbloemen te verzamelen; de oranjegele bloemen van de primula's vielen toen echter minder goed op doordat de weilanden vol stonden met bloeiende Paardebloemen. Dank zij het feit dat de primula's alleen onder de prikkeldraden groeiden en op een klein gedeelte van

de Markoever, konden bijna alle planten teruggevonden worden. Als de primula's verspreid over de verschillende weilanden hadden gestaan, zou het terugvinden waarschijnlijk onmogelijk zijn geweest. Het bleek dat nu in die weilanden waarin het vee liep, een zeer groot percentage van de primula's beschadigd was. Van deze beschadigde planten waren de bloeiwijzen verdwenen of geknakt. Bij veel planten waren er stukken uit de bladeren. Bij het observeren van de grazende koeien bleek dat de primula's niet op hun menu stonden, maar dat deze planten domweg beschadigd werden als de dieren het gras onder de draden probeerden te bemachtigen.

Waarschijnlijk komt 95% van de primula's onder de draden als gevolg van de beweiding nooit tot zaadvorming. De primula's die in de weilanden, op de tamelijk steil aflopende smalle Markoever staan, zullen



Fig. 2. Echte sleutelbloem (*Primula veris*). Foto M. Lacor.

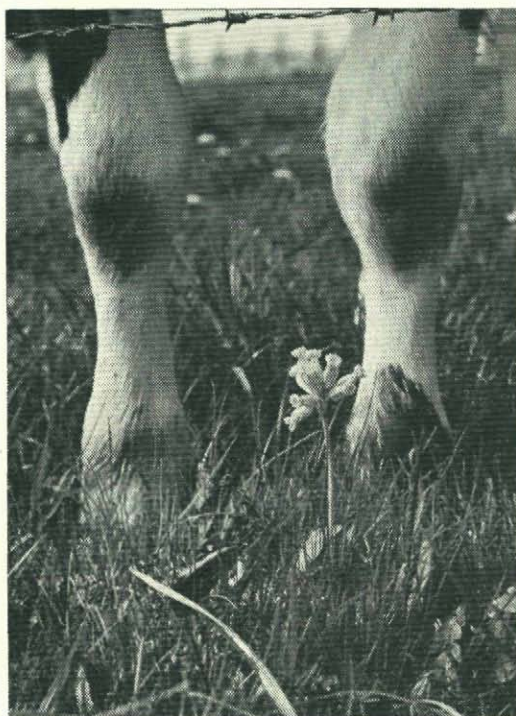


Fig. 3. De primula's groeiden onder de prikkeldraden. Het vee was hun grootste vijand op „De Blaak”. Foto M. Lacor.

nauwelijks een overlevingskans hebben laat staan tot zaadvorming komen, indien het vee naar deze weilanden wordt overgebracht. Alleen de primula's op de kanten van de tijdens de normalisatie van de Mark gegraven sloot zullen zaad kunnen vormen, indien ze ver genoeg van het prikkeldraad buiten het bereik van het vee groeien. Mogelijk zal over een aantal jaren het milieu langs deze sloot voor de groei van primula's minder geschikt zijn, daar enkele jaren geleden langs beide zijden van de sloot Canadese populieren werden geplant. Bovendien breidt het aantal wilgen langs de sloot zich steeds verder uit.

Dat de primula's zich op De Blaak hebben kunnen handhaven, heeft waarschijnlijk meerdere oorzaken. Een belangrijke factor is ongetwijfeld dat een groot gedeelte van

De Blaak jarenlang een ongestoord weidegebied is geweest. Tevens worden er in een weidegebied, indien er bv. weinig brandnetels, distels of andere lastige weideonkruiden groeien, geen herbiciden gebruikt. Bovendien wordt wel eens een weiland van De Blaak

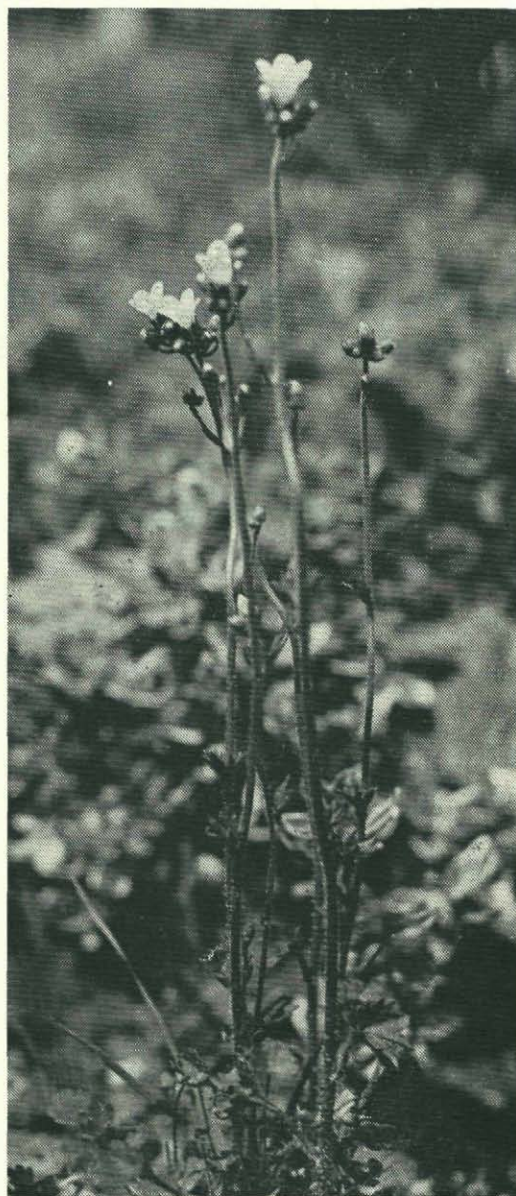


Fig. 4. Knolsteenbreek (*Saxifraga granulata*). Foto M. Lacor.

voor hooiweide gebruikt, wat de instandhouding van de primula's in de hand zal werken.

Hoewel het vee enerzijds een zeer grote bedreiging voor de primula's vormt, helpt het anderzijds mee deze planten in stand te houden. Door de beweiding wordt het gras kort gehouden en wordt overwoekering van de primula's voorkomen.

Behalve *Primula veris* werd op De Blaak o.a. Knolsteenbreek (*Saxifraga granulata*) gevonden (fig. 4). De Knolsteenbreek, een plant die zeer zeker in Nederland erg zeldzaam geworden is, wordt op het eerste gezicht op De Blaak nog ernstiger bedreigd dan de primula's. Er werden slechts enkele knolsteenbreek-planten onder de prikkeldraden gevonden. Het merendeel van deze planten groeide midden in een weiland bij elkaar op een oppervlakte van ongeveer twee vierkante meter. Mogelijkerwijs is Knolsteenbreek, doordat er vegetatieve voortplanting door middel van knolletjes kan plaatsvinden, goed bestand tegen intensieve beweiding, zodat de vlucht naar de prikkeldraden overbodig is. Misschien is het voor de groei van Knolsteenbreek nodig dat het gras zéér kort gehouden wordt en dan is intensieve beweiding, niettegenstaande dat de planten zeer veel te lijden moeten hebben van het vee, voor deze soort gunstig. In het weiland waarin de Knolsteenbreek groeide, liep toe-

vallig op 2 en 8 mei nog geen vee. Zou dit wel het geval geweest zijn dan zouden deze planten waarschijnlijk niet eens zijn gevonden.

Nog een groot aantal andere plantesoorten werd op De Blaak genoteerd, o.a. Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*), Madeliefje (*Bellis perennis*), Hondsdraf (*Glechoma hederacea*), Bereklauw (*Heracleum sphondylium*), Kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*), Scherpe boterbloem (*Ranunculus acris*), Margriet (*Chrysanthemum leucanthemum*), Kleine klaver (*Trifolium dubium*), Duizendblad (*Achillea millefolium*) en Kruisdistel (*Eryngium campestre*). De meeste van deze planten horen evenals *Saxifraga granulata* tot het Glanshaver-verbond (*Arrhenatherion elatioris*). De Gewone sleutelbloem hoort, evenals de Kruisdistel, die ook onder de prikkeldraden gevonden werd, tot het Mesobromion.

Bij een, uit floristisch oogpunt bekeken, beter beheer van De Blaak, zou dit kleine gebied ongetwijfeld een zeer rijke en zeer gevarieerde vegetatie kunnen opleveren. Laten we voorlopig hopen, dat in de toekomst de primula's en de Knolsteenbreek zich, ondanks de intensieve beweiding, het toeneemende gebruik van kunstmest en de steeds verder gaande vervuiling van de Mark, op De Blaak zullen kunnen handhaven.

